

Швидько Ганна Кирилівна: історик, краєзнавець, педагог

Стаття присвячена відомому вченому, досліднику історії міст і сіл України, організатору науки, одному з засновників сучасного краєзнавчого руху на Придніпров'ї.

Ключові слова: Ганна Кирилівна Швидько, краєзнавство, Придніпров'я.

Відновлення краєзнавчого руху на Придніпров'ї на сучасному етапі прямо пов'язане з процесами лібералізації і демократизації суспільства в Україні у кінці 1980-х початку 1990-х рр., а також здобуттям державної незалежності. Ці процеси підштовхнули громадськість області до відновлення історичної пам'яті, в першу чергу через просвітницьку роботу. З'являються перші публікації (у пресі і окремими виданнями) про напівзабутих людей та маловідомі події, проводяться конференції, організуються клуби, кафедри і товариства, які почали активно діяти в галузі краєзнавства. На думку професора С. І. Світленка «суттєвим чинником поживлення історико-краєзнавчих досліджень стала реалізація цілої низки соціально-значущих наукових та науково-популярних історико-краєзнавчих проектів загальнонаціонального, обласного, міського та університетського масштабів, які здійснювалися значною мірою силами університетських істориків, архівістів, музеєзнавців та краєзнавців» [6, с. 386]. Серед тих, хто в останні 25 років мав безпосередній вплив на становлення краєзнавчих досліджень, є професор Ганна Кирилівна Швидько.

Г. К. Швидько народилась 1 травня 1944 р. в родині колгоспників Кирила та Горпини Швидьків в невеличкому селі Бажани, що в Петропавлівському районі Дніпропетровської області. Село виникло на початку ХХ ст. в часи Століпінської аграрної реформи неподалік давнього козацького займища Дмитрівки [32, с.7, 8]. Дитинство Ганни Швидько минуло у важких умовах: голод 1947 р., тяжка праця матері-одиначки

(чоловік загинув на війні) в колгоспі аби прогодувати трьох дітей, експерименти М. С. Хрущова в сільському господарстві, які сильно вдарили по селянинові. Вже з 4-го класу маленька Ганна допомагала матері заробляти трудодні в колгоспі. З 7-го класу, як згадує сама Ганна Кирилівна, в колгоспі працювали всі діти, незалежно від заможності чи бідності [32, с.30, 31].

Швидько Ганна Кирилівна

Попри не вповні сприятливі матеріальні умови та необхідність працювати з раннього дитинства, Ганна Кирилівна мала сильну жагу до знань. Свій шлях «в науку» вона почала в початковій школі рідного села Бажани, потім була Олефірівська* семирічка, а згодом і десятирічка в Дмитрівці. Після закінчення середньої школи Г. К. Швидько залишилась працювати в колгоспі, але бажання здобути вищу освіту перемогло. У 1963 р. вона спробувала вступити до Харківського авіаційного інституту, але через хворобу ця спроба була не вдалою [32, с. 39]. Потім ще 4 роки сільського життя, в якому були вечірня школа в Олефірівці, аматорські театральні постановки та багато іншого. Лише у 1967 р. вдалося вступити на історико-філологічний (з 1971 р. історичний) факультет Дніпропетровського державного університету (далі – ДДУ).

З першого курсу молода студентка окрім навчання, поринає в громадське життя університету. Спочатку її обирають головою студентської ради, наприкінці першого курсу вона стає членом профкому, а згодом і парткому університету**. Поруч з навчанням та виконанням різних громадських обов'язків, Ганна Швидько почала займатися науковою роботою. Поштовхом стала

* Олефірівка – село неподалік с. Бажани.

** У період роботи в колгоспі Г. К. Швидько за наполяганням парторга стала кандидатом в члени КПРС.

літня археологічна практика 1968 р., яка проходила в Кам'янці-Подільському. В тому році археологічна експедиція діяла під керівництвом відомого архітектора-реставратора Є. М. Пламеницької (1927-1994), яка здійснила десятки проєктів реставрацій пам'яток України. З 1970 р. Г. К. Швидько стала постійним учасником археологічних розкопок, увійшовши до складу Археологічної експедиції ДДУ, якою керує І. Ф. Ковальова [8, с. 24]. Під час роботи в експедиції Ганні Кирилівні пощастило познайомитися з багатьма відомими істориками: Д. Я. Телегіним (1919-2011), О. М. Апанович (1919-2000) та Ф. П. Шевченком (1914-1996), які зіграли помітну роль в становленні її як науковця. Ф. П. Шевченко через багато років виступив опонентом під час захисту докторської дисертації [32, с. 50]. О. М. Апанович підтримала прагнення Ганни Кирилівни займатися науковими дослідженнями, давши рекомендацію фахівцю з історії міст України XVII ст. О. С. Компан (1916-1986) [10, с. 7].

Важливою сторінкою студентського життя сама Г. К. Швидько вважає перебування в студентському будівельному загоні в містечку Урай, що в Тюменській області (Російська Федерація) влітку 1970 року. Тут була не лише молодіжна романтика, а швидше можливість заробити на життя [32, с. 47-48]. Ганна Кирилівна з юності звикла розраховувати на власні сили. Маленька стипендія, перебування в чужому місті, а головне відсутність батьківської підтримки підштовхували до пошуку додаткових заробітків. До слова, однією з причин участі (щоправда, не найважливішою) в археологічних експедиціях

Члени краєзнавчого клубу «Ріднокрай»
в Дніпропетровській обласній
універсальній науковій бібліотеці

стала можливість заробити на одяг та взуття. Поєднання корисного з приємним дозволило Г. К. Швидько успішно закінчити університет та продовжити свої наукові пошуки.

12 червня 1972 р. Ганна Швидько блискуче захищає дипломну роботу на тему: «Соціально-економічний розвиток міста Кам'янця-Подільського у XVI-XVIII ст.» [9, с. 19]. В тому ж році вона вступає до аспірантури на кафедру історії СРСР та УРСР. Керівником з написання кандидатської дисертації погодилась стати О. С. Компан. Подолавши багато перепон, Г. К. Швидько, здавалось стала на обраний шлях, однак доля знову вирішила її випробувати.

1972 рік в Україні був позначений початком нового витку політичних репресій. До влади в Києві на зміну П. Ю. Шелесту прийшов лояльний до Москви В. В. Щербиський, який разом з секретарем ЦК КПУ з ідеології В.Ю. Маланчуком розгорнули боротьбу проти «націоналістичної діяльності та пропаганди» на теренах УРСР. Однією з тих, хто потрапив під удар була й історик О. С. Компан. Наказом по Інституту історії АН УРСР від 12 вересня 1972 року її було звільнено з роботи «за пропаганду буржуазно-націоналістичних ідей і дружні взаємини з репресованими дисидентами» [1, с. 333]. Такий поворот подій зробив не можливою підготовку дисертації під керівництвом київського історика. В цій складній ситуації на допомогу прийшов засновник сучасної джерелознавчої наукової школи України М. П. Ковальський (1929-2006), який погодився стати науковим керівником кандидатської дисертації. Г. К. Швидько стає аспіранткою новоствореної кафедри історіографії та джерелознавства ДДУ. У 1973 р. вона стала членом парткому ДДУ, через що змушена була перейти на заочну форму навчання в аспірантурі. Громадські обов'язки відбирали багато часу, який був потрібний для підготовки дисертації. Аби приділяти більше уваги науці, Г. К. Швидько скористалась вакансією, що відкрилась на кафедрі історії СРСР та УРСР, обійнявши восени 1975 р. посаду старшого викладача.

Нарешті, 22 лютого 1980 р. в Інституті історії АН УРСР Г.К. Швидько захистила кандидатську дисертацію на тему «Радянська історіографія соціально-економічного розвитку міст України у XVI-XVIII ст.». Захист викликав інтерес науковців Інституту, оскільки дисертантка не побоялась посилатися в своїй роботі на опальних у той час О.М. Апанович та О.С. Компан [10 с. 8].

У житті Ганни Кирилівни почався новий дуже продуктивний, в сенсі наукових здобутків, етап. Чи не щороку, протягом 1979-1988 рр. виходять друком дослідження, які торкалися соціально-економічної історії України XVI-XVIII ст. [20, 21, 22, 24, 25, 26, 30]. Хоча публікації, через існуючий на той час порядок, випускалися під грифом «навчальний посібник» – всі вони були повноцінними науковими дослідженнями. Також Ганна Кирилівна щорічно друкувала десятки наукових і публіцистичних статей, брала участь у всесоюзних наукових конференціях. Поруч з плідною науковою діяльністю, Г. К. Швидько проводила активну громадську роботу. У 1980 р. вона взяла на себе обов'язки керівника Дніпропетровської підсекції Української секції Наукової Ради з історіографії АН СРСР. Протягом 1981-1987 рр. виконувала обов'язки вченого секретаря Вченої ради ДДУ [10, с. 9].

Попри велику кількість громадських доручень, Ганна Кирилівна знаходила час для роботи в архівних зібраннях Москви, Києва та інших центрів, готуючи докторську дисертацію. Захист докторської дисертації відбувся 25 грудня 1987 р. в Інституті історії АН УРСР [18, с. 126]. Тема дисертації «Джерела з соціально-економічної історії міст Лівобережної України другої половини XVII – першої половини XVIII ст.» була підготовлена цілком у руслі джерелознавчої школи М. П. Ковальського і стала суттєвим внеском у розробку теорії джерелознавства. Значущості захисту надавав той факт, що провідною установою по докторській дисертації виступила кафедра історіографії та джерелознавства Московського державного університету ім. М. В. Ломоносова. Через рік після захисту Г. К. Швидько обійняла посаду професора кафедри історії СРСР та УРСР, а у 1990 р. їй було присвоєне вчене звання професора.

Ім'я вченого-історика Г. К. Швидько на зламі 1980-1990-х рр. стало відомим не лише в Україні, але й поза її межами. Наслідком цього стало кілька міжнародних відряджень наукового характеру. Влітку 1991 р. її разом з іншими відомими українськими вченими (О. М. Апанович, В. А. Брехуненко, М. Г. Жулинський, П. С. Сохань) запросили до участі в черговому франко-українському колоквиумі, які традиційно проводилися у Сорбонні. 6 серпня 1991 р. вона

Швидько Г. К. веде засідання історико-краєзнавчого студентського клубу «Грані» в Національному гірничому університеті

виступила на 5-му міжнародному франко-українському колоквиумі «Козаки України» з доповіддю про кошового отамана Костя Гордієнка [11, с. 708, 710]. Влітку 1992 р. Г. К. Швидько прочитала курс лекцій з історії Української козацької держави в Українському вільному університеті у Мюнхені. У 1993 р. взяла участь у міжнародному науковому семінарі «Освіта і наука в Україні» в Іллінойському університеті (США) [10, с. 16].

Рубіж 1980-1990-х рр. був переломним не лише в житті Г.К. Швидько, але й всієї країни. Процес «Перебудови», який тривав тоді в країні розширив свободу творчості та активізував суспільно-політичні та національно-культурні рухи. На історичному факультеті ДДУ було піднято питання про відкриття кафедри історії України*. Питання було вирішене позитивно. Наказом ректора університету № 500 від 5 травня 1989 р. «Про відкриття кафедри історії України» на історичному факультеті був створений новий підрозділ. Завідувачем кафедри була призначена професор Г. К. Швидько. Окрім завідувача до складу кафедри увійшли В. І. Костенко, О. Ф. Нікілев, Ю. А. Мищик, О. І. Журба, Г. М. Виноградов [29, с.129, 131].

Поява кафедри історії України свідчила про початок українізації навчально-виховного

* У 1920-х – початку 1930-х рр. в Дніпропетровському державному університеті, який тоді називався Інститут народної освіти, існувала кафедра історії України, яку очолював Д. І. Яворницький. На початку 1930-х рр. кафедра була ліквідована.

процесу у вищій школі. Також вона стала одним з чинників розгортання краєзнавчого руху на Дніпропетровщині. Викладачі кафедри активно публікували в місцевій пресі (газети «Дніпровська правда», «Дніпро вечірній» та інші) матеріали краєзнавчого характеру та видали кілька книжок з історії запорозького козацтва [12-14].

За рік до створення кафедри зусиллями істориків історичного факультету, правління обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, а також співробітників історичному музею ім. Д. І. Яворницького у квітні 1988 р. відбулась перша конференція, яка була присвячена історичному краєзнавству [23; 27, с. 128]. На конференції були представлені десятки доповідей з історії Придніпров'я, які потім увійшли до окремої збірки, виданої у 1990 р. [5].

Паралельно з історичним факультетом розгортається краєзнавча робота на базі Дніпропетровської обласної наукової бібліотеки. У 1989 р. тут був створений відділ краєзнавчої літератури та бібліографії. Тоді ж було заплановано організувати у відділі краєзнавчий клуб. Для цього необхідно було провести консультації з професійними істориками. Керівник відділу Н. М. Титова (нині директор обласної бібліотеки) звернулась по допомогу до Г. К. Швидько. Н. М. Титова сумнівалась тоді чи схоче солідний і маститий вчений займатися справами бібліотечного клубу. Але Ганна Кирилівна не лише погодилась допомогти, але й дала згоду очолити його роботу [3, с. 85].

Перше засідання краєзнавчого клубу «Ріднокрай» на тему «Легенди козацьких степів» відбулося 30 жовтня 1990 р. На засіданні окрім Г. К. Швидько виступили вчені-історики ДДУ, відомі на даний час дослідники козащини Ю. А. Мицик та І. С. Стороженко [2, с. 4].

За більше ніж 20 років роботи клубу, на його засіданнях прозвучали майже двісті доповідей на різні теми: історія запорозького козацтва та його ватажків, про меценатів, громадських діячів місцевого та земського самоврядування, діяльність катеринославської «Просвіти», долі репресованих діячів, голодомор, дніпровське лоцманство, архітектуру, визначні пам'ятки краю, проблеми екології та багато інших. Нерідко матеріали доповідей клубних засідань стають основою солідних праць, монографій, розділів книг, публікуються в журналах та на-

укових збірках. Часто розглядаються питання малодосліджені або спірні, які викликають дискусії і полеміку, що стає додатковим приводом до поглибленого вивчення сторінок історії краю [3, с. 87].

В своїй роботі клуб «Ріднокрай» спирається на досвід діяльності Катеринославської вченої архівної комісії, яка існувала на початку ХХ ст. і мала значний вплив на розвиток історичного краєзнавства на Придніпров'ї. Тим самим засвідчувався незнищений зв'язок поколінь краєзнавців області. За прикладом комісії, Г. К. Швидько запропонувала членам клубу підготувати спеціальне видання, на сторінках якого краєзнавці області могли б представляти результати своїх пошуків. Так у 1997 р. на світ з'явився краєзнавчий альманах «Січеславщина»*. Ганна Кирилівна стала одним з натхненників альманаху, його науковим редактором і активним співавтором [19].

Члени клубу «Ріднокрай» також беруть активну участь в підготовці бібліографічних видань обласної бібліотеки. Одне з них – «Мое Придніпров'я», упорядником якої є керівник краєзнавчого відділу бібліотеки Ірина Станіславівна Голуб, вже більше десяти років формується здебільшого завдяки матеріалам, які надають краєзнавці області. Серед активних авторів видання незмінно залишається професор Г. К. Швидько.

Таким чином, проведення першої обласної краєзнавчої конференції, створення кафедри історії України на історичному факультеті ДДУ, поява краєзнавчого клубу «Ріднокрай», публікація значної кількості краєзнавчих розвідок створило сприятливий ґрунт для організаційного оформлення зусиль дослідників історії Придніпров'я. Також значний вплив на цей процес мало відновлення у березні 1990 р. Всеукраїнської спілки краєзнавців. Тож, у квітні 1991 р. була організована Дніпропетровська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців. Головою правління була обрана Ганна Кирилівна Швидько.

Відтоді краєзнавча робота в Дніпропетровської області отримала новий імпульс для своєї діяльності. Завдяки зусиллям Г. К. Швидько у 1994 р. здійснено перевидання знакової для історії Дніпропетровщини праці А. Скальковського «Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького». У 2000 р. перевидано твір

* На даний час випущено вже шість номерів альманаху.

архієпископа Феодосія (Макаревського) «Матеріали до історико-статистичного опису Катеринославської єпархії», який є своєрідною енциклопедією історії міст і сіл Придніпров'я кінця XVIII – початку XX ст. Останнє видання було підготовлене тоді, коли Ганна Кирилівна вже працювала професором кафедри українознавства і політології (нині історії та політичної теорії) Національної гірничої академії України (нині Національний гірничий університет (далі НГУ)).

У 1995 р. Г. К. Швидько звільнилась з ДДУ і перейшла працювати до найстарішого в Дніпропетровській області вищого навчального закладу – Національної гірничої академії України. На переконання завідувача кафедри Віктора Юхимовича Пушкіна з приходом Ганни Кирилівни значно виріс науковий потенціал, а також відкрилися нові можливості у роботі кафедри [16, с. 7]. Важливою є підтримка ректора НГУ Геннадія Григоровича Півняка, який всіляко сприяє розвитку гуманітарного напрямку в освітньо-виховному процесі технічного навчального закладу.

Завдяки сприянню Г. Г. Півняка та активної участі Інституту гуманітарних проблем, який очолює В. Ю. Пушкін, на базі НГУ 27-29 вересня 1999 р. відбулась IX Всеукраїнська наукова конференція «Історичне краєзнавство на межі тисячоліть: досвід, проблеми, перспективи». Конференція перетворилась на солідний і представницький форум, в організації якого також взяли участь Всеукраїнська спілка краєзнавців, Інститут історії НАН України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури і мистецтв України, Дніпропетровська обласна державна адміністрація. На конференції працювало сім наукових секцій за різними напрямками, було виголошено десятки доповідей. Одну з секцій, де обговорювалися проблеми і перспективи розвитку краєзнавства Дніпропетровщини, очолила Г.К. Швидько, яка виступила з доповіддю про сучасні умови роботи краєзнавців Дніпропетровщини [17, с. 158].

Заслуги Г. К. Швидько, а також В. Ю. Пушкіна та ректора Г. Г. Півняка відзначив голова правління ВСК П. Т. Тронько в своєму звіті, який він виголосив на III з'їзді Всеукраїнської спілки краєзнавців, що відбувся у жовтні 2003 р. [4, с.34]

IX Всеукраїнська краєзнавча конференція активізувала краєзнавчі дослідження, які стали проводитися на базі НГУ. За активної участі

завідувача В. Ю. Пушкіна, Г. К. Швидько та співробітників кафедри історії та політичної теорії, Національний гірничий університет поступово перетворився на один з осередків краєзнавчого руху на Придніпров'ї. З 2002 р. тут на базі кафедри історії та політичної теорії щороку відбуваються краєзнавчі конференції, присвячені різним аспектам історичного розвитку Дніпропетровщини від давнини до сьогодення. Перша конференція відбулась у березні 2002 р. і мала назву «Дослідники Придніпровського краю». З того часу конференція традиційно відбувається наприкінці першого місяця весни. Тематика конференцій різноманітна: життя і діяльність видатних особистостей, проблемні питання історії міст і сіл, збереження історико-культурної спадщини та інші. Г.К. Швидько є одним з організаторів і неодмінним головуючим всіх конференцій.

Конференції стимулювали наукові пошуки в сфері краєзнавства, що в свою чергу вимагало своєчасного і регулярного оприлюднення результатів цих пошуків. Спочатку краєзнавчі матеріали розміщувалися в «Гуманітарному журналі», який видається силами Інституту гуманітарних проблем. З 2004 р. Г. К. Швидько запропонувала створити нове видання, яке було б повністю присвячене питанням краєзнавчого характеру. В тому ж році вийшов перший номер наукового збірника «Історія та культура Придніпров'я. Невідомі та маловідомі сторінки: Науковий щорічник». На сторінках цього часопису публікуються матеріали просопографічного характеру, результати археологічних досліджень, історія розвитку міст і сіл Придніпров'я, питання благодійництва та розвитку архітектури, культури, освіти тощо. Хронологічний діапазон досліджень охоплює період від середньовіччя до сьогодення.

Окрім організаційної роботи, Г. К. Швидько приділяє чимало уваги навчальному процесу. У 1997 р. вона підготувала підручник з історії України XVI-XVIII ст. для учнів 8-го класу. Вихід цього підручника став одним з помітних явищ освітнього життя. Він витримав вже три видання, перекладений російською та угорською мовами. Ним користуються не лише учні шкіл, але й студенти вишів, оскільки в ньому історичний процес, на думку доктора історичних наук Т. Ф. Литвинової, почасти представлений набагато краще ніж в більшості підручників для вищої школи [10, с. 17-18]. У 1998 р. за авторством Г. К. Швидько вийшов підручник «Історія

держави та права України (X – початок XIX ст.)», який зараз є базовим для однойменного курсу, який професор Ганна Швидько читає студентам юристам в Національному гірничому університеті. У 2002 р. під загальним керівництвом Г. К. Швидько був підготовлений і випущений навчальний посібник «Політична історія України» [15].

Традиційно багато працює Ганна Кирилівна в науковій сфері. За останні десять років вона випустила десятки статей, а також підготувала чотири монографії (одна у співавторстві) [7, 28, 31, 33]. Більшість публікацій пов'язані з історією навчального закладу, в якому Г. К. Швидько працює вже майже 20 років.

У 2005 р. Г. К. Швидько очолює Дніпропетровське регіональне відділення Науково-дослідного інституту козацтва Інституту історії України НАН України [18, с. 128]. Відділення було створено для активізації козакознавчих студій на Придніпров'ї. Для цього проводяться конференції, презентації, з 2005 р. видається науковий збірник «Січеславський альманах», головним редактором якого є Ганна Кирилівна. В альманасі публікуються знані вчені-козакознавці зі всієї України.

Ще одним доволі плідним напрямком діяльності вченого є підготовка кандидатів і докторів

наук. Загалом за 20 років керівництва аспірантами і докторантами нею підготовлено 18 кандидатів та 2 доктори наук.

Праця професора Г. К. Швидько визнана державному рівні. У 1997 р. вона отримала звання Заслуженого діяча науки і техніки України, а у 2004 р. була нагороджена орденом княгині Ольги 3-го ступеню [18, с. 128]. Наукова громадськість теж вшанувала Ганну Кирилівну. У 1999 р. вона стала членом Всеукраїнського громадського об'єднання «Українська академія історичних наук», яку очолює академік НАН України В. А. Смолій. Організація об'єднує відомих істориків України. Нещодавно, в листопаді 2013 р. Г. К. Швидько стала лауреатом всеукраїнської премії ім. Д. І. Яворницького, яку щорічно вручає Національна спілка краєзнавців України.

Постать Ганни Швидько викликає захоплення і може слугувати прикладом для наслідування. Вона, як нині прийнято говорити, «зробила себе сама», пройшовши шлях від селянки до знаного в Україні й поза її межами науковця-дослідника, професора та громадського діяча. При чому її наукові пошуки мають прикладний характер, оскільки її роль в організації історичної науки та краєзнавчого руху на Придніпров'я є незаперечними.

Джерела та література

1. Білокінь С. М. Компан Олена Станіславівна // Довідник з історії України (А-Я): Посібн. для серед. загальноосвіт. навч. закл. / За загал. Ред. І. Підкови, Р. Шуста. 2-е вид. доопр. і доповн. – К.: Генеза, 2001. – С. 332-333.
2. Голуб І. С. Клуб «Ріднокрай»: 20 років дієвого патріотизму // Клуб «Ріднокрай»: 20 років життя та діяльності: Довідково-бібліографічне видання / Упоряд. І. С. Голуб. – Д.: ДОУНБ, 2010. – С. 3-14.
3. Голуб І. С. Клуб «Ріднокрай» та його голова (Ганна Кирилівна Швидько) // Моє Придніпров'я. Календар пам'ятних дат області на 2009 рік: Бібліографічний покажчик / Упорядник І. С. Голуб. – Д.: ДОУНБ, 2008. – С. 84-88.
4. III з'їзд Всеукраїнської спілки краєзнавців (29-30 жовтня 2003 року). Матеріали та документи. – К.: ВЦ «Академія», 2004. – 160 с.
5. Збірка рефератів доповідей обласної науково-практичної конференції з історичного краєзнавства. – Д.: Вид-во ДДУ, 1990. – 200 с.
6. Історична пам'ять Дніпропетровщини: колективна монографія. – Д.: Моноліт, 2012. – 476 с.
7. Історія і сучасність Національного гірничого університету (1899-2009 рр.): монографія / За ред. проф. Г. К. Швидько. – Д.: НГУ, Ліра, 2009. – 504 с.
8. Ковальова І. Ф. Про роль особистості в науці // Історія і особистість історика: Збірник наукових праць, присвячених 60-річному ювілею професора Ганни Кирилівни Швидько. – ДНГУ, 2004. – С. 23-25.
9. Ковальський М. П. Дослідниця джерел та історіографії України XVI-XVII ст. // Історія і особистість історика: Збірник наукових праць, присвячених 60-річному ювілею професора Ганни Кирилівни Швидько. – Д.: НГУ, 2004. – С. 19-22.
10. Литвинова Т. Ф. Біографічні нотатки до бібліографії Г. К. Швидько // Швидько Ганна Кирилівна: До 60-річчя від дня народження: Біобібліографічний покажчик. – Д.: НГУ, 2004. – С. 3-22.
11. Луняк Є. М. Козацька Україна XVI-XVIII ст. у французьких історичних дослідженнях. – К.: Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 808 с.
12. Мицик Ю. А. Засвіт встали козаченьки: Нариси / Ю. А. Мицик, І. С. Стороженко. – Д.: Промінь, 1990. – 134 с.

13. Мицик Ю. А. Сполохи козацької звитяги: Нариси / Ю. А. Мицик, В. С. Степанков, І. С. Стороженко. – Д.: Січ, 1991. – 206 с.
14. Мицик Ю. А. Як козаки воювали: Історичні розповіді про запорозьких козаків / Ю. А. Мицик, С. М. Плохій, І. С. Стороженко; Художник-оформлювач К. Д. Ткаченко. – Д.: Промінь, 1990. – 302 с.
15. Політична історія України / За ред. проф. Г. К. Швидько. – Д.: Національна гірничо-академія України, 2002. – 259 с.
16. Пушкін В. Ю. Передмова // Історія і особистість історика: Збірник наукових праць, присвячених 60-річчю ювілею професора Ганни Кирилівни Швидько. – ДНГУ, 2004. – С. 5-7.
17. Рудий Г. Я. ІХ Всеукраїнська наукова конференція «Історичне краєзнавство на межі тисячоліть: досвід, проблеми, перспективи» // Український історичний журнал. – 2000. – № 2. – С. 158-159.
18. Савчук В. С. Професор Ганна Кирилівна Швидько: штрихи до портрету ювілярки // Моє Придніпров'я. Календар пам'ятних дат Дніпропетровської області на 2014 р.: Краєзнав. бібліограф. видання / Упоряд. І.С. Голуб. – Д.: ДОНУБ, 2013. – С. 125-128.
19. Січеславщина. Краєзнавчий альманах / За ред. Г. К. Швидько. – Д.: Поліграфіст, 1997. – Вип.1. – 77 с.
20. Швидько А. К. Борьба городов Украины за осуществление решений Переяславкой рады (вторая половина XVII – середина XVIII вв.): Учебное пособие. – Д.: ДГУ, 1983. – 84 с.
21. Швидько А. К. Значение воссоединения Украины с Россией для экономического развития городов Левобережной Украины: Учебное пособие. – Д.: ДГУ, 1985. – 100 с.
22. Швидько А. К. Источники по истории городских поселений Левобережной Украины в отечественных архивохранилищах (вторая половина XVII – середина XVIII вв.): Учебное пособие. – Д.: ДГУ, 1986. – 84 с.
23. Швидько А. К. Первая краеведческая // Днепровская правда. – 1988. – 21 февраля. – №26. – С.4.
24. Швидько А. К. Социальные отношения и классовая борьба в городах Левобережной Украины второй половины XVII – середины XVIII вв.: Учебное пособие. – Д.: ДГУ, 1984. – 91 с.
25. Швидько А. К. Социально-экономическое развитие городов Украины в XVI-XVIII вв.: Учебное пособие. – Д.: ДГУ, 1979. – 99 с.
26. Швидько А. К. Социально-экономическое развитие Украины в XIV – середине XVIII в. – Д.: ДГУ, 1988. – 86 с.
27. Швидько Г. К. Історичне краєзнавство Дніпропетровщини 70-80-х років ХХ ст. // Січеславщина. Краєзнавчий альманах. Вип. 6. / Упоряд. І.Голуб. – Д.: ДОНУБ, 2012. – С. 120-129.
28. Швидько Г. К. Катеринославський Піквікський клуб. (1858-1860). До 170-річчя Дніпропетровської обласної наукової бібліотеки / Упоряд. І. С.Голуб. – Дніпропетровськ: ДОНУБ, 2003.– 147 с.
29. Швидько Г. К. Кафедра як явище часу // Моє Придніпров'я. Календар пам'ятних дат Дніпропетровської області на 2014 р.: Краєзнав. бібліограф. видання / Упоряд. І.С. Голуб. – Д.: ДОНУБ, 2013. – С. 129-131.
30. Швидько Г. К. Класова боротьба на Україні в дожовтневий період (XV-XVIII ст.). – Д.: ДДУ, 1981. – 54 с.
31. Швидько Г. К. Криворізький Галілей (До 125-річчя професора І. І. Танатара): монографія. – Д.: НГУ, 2006. – 120 с.
32. Швидько Г. К. Минуле у променях пам'яті. – К.: Генеза, 2004. – 72 с.
33. Швидько Г. К. Михайло Комаров і Катеринославщина: монографія. – Д.: НГУ, 2011. – 228 с.

Игорь Кочергин

Швидько Анна Кирилівна: історик, краєвед, педагог

Статья посвящена известному ученому, исследователю истории городов и сел Украины, организатору науки, одному из основателей современного краеведческого движения на Приднепровье.

Ключевые слова: Анна Кирилівна Швидько, краєведческое движение, Приднепровье.

Igor Kochergin

Shvidko Ganna Kirilivna: historian, regional studies researcher, teacher

This article is devoted to famous scientist, the history of Ukraine's towns and villages researcher, science organizer, one of the founder of modern regional studies movement in Prydniprovyia

Key words: regional studies movement, historian, regional studies researcher, teacher, Prydniprovyia